

Отзыв
Научного консультанта
Абилова Ахмедага Имаш оглы
на диссертационную работу Маханбетовой Айжан Бекболатовны на тему:
«Влияние генетических факторов на воспроизводительную способность быков-производителей мясных пород» представленного на соискание ученой степени PhD (доктора философии) по специальности 6D080200- «Технология производства продуктов животноводства»

Актуальность диссертационной работы обоснована. Одним из важных стратегических направлений агропромышленного комплекса Республики Казахстан является производство говядины, так как именно в этой отрасли имеется ресурсный потенциал, обеспечивающий получение высококачественного сырья от специализированного мясного скота.

В условиях современного скотоводства актуальным вопросом является увеличение производства говядины за счет более полного раскрытия генетического потенциала животных. Поэтому перспективным вариантом решения данной проблемы является исследовать генетические факторы, влияющие на спермопродукцию быков-производителей и выявить пути для повышения воспроизводительных способностей быков.

В связи с этим, проведенные диссертационные исследования, направленные на научно-практическое обоснование влияния генетических факторов для повышения воспроизводительной способности быков казахской белоголовой, герефордской и абердин-ангусской мясных пород, используемых в Казахстане, является актуальным, а исследование представляет научный и практический интерес.

Цель и задачи соответствуют теме диссертации. Целью исследования автора является выявить влияние генетических факторов на воспроизводительную способность быков-производителей с разным генотипом скота мясного направления.

Новизна работы подтверждена публикацией в рейтинговом зарубежном журнале *Brazilian Journal of Biology*, индексируемом в базе Scopus, а также в журналах, утвержденных Высшей Аттестационной Комиссией Российской Федерации (ВАК). Тема диссертационной работы является новой в РК, так как ранее исследования влияния генетических факторов на воспроизводительную способность быков-производителей с разным генотипом скота мясного направления в условиях Казахстана не проводились.

Диссертационная работа Маханбетовой А.Б. вносит существенный вклад в науку, а ее важность хорошо раскрыта во введении, литературном обзоре и результатах исследования. Полученные результаты направлены на решение проблем получения новых теоретических знаний и разработки новых технологий по усовершенствованию имеющихся пород крупного рогатого скота в отношении повышения мясной продуктивности.

При выполнении диссертационного исследования докторант выдержал принцип самостоятельности, принимала непосредственное активное участие в

проведении исследования, определения генотипов крупного рогатого скота методом ПЦР, проведении статистической обработки данных, составлении и анализе литературного обзора, составлении результатов исследования, формировании выводов и написании научных публикаций. Все полученные результаты обоснованы, а также достаточно апробированы в рейтинговых международных журналах и в конференциях. Всего опубликовано 9 статей из них: 2 в ВАК России, 1 в Scopus и 5 КОКСНИВО МНИВО РК (ВАК Казахстана).

По результатам исследования установлено существование породных особенностей в спермопродуктивности: по объему эякулята и количеству брака лидировали абердин-ангусские, а по концентрации – казахская белоголовая и герефордская. По полученному количеству замороженных доз преимущество отмечено у быков герефордской породы.

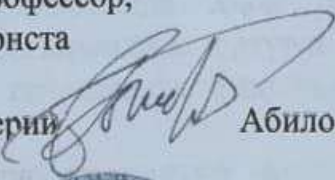
Проведенное Маханбетовой А.Б. исследование свидетельствует о том, что автор в достаточной мере владеет методами научного анализа, обладает достаточно высоким уровнем подготовленности к проведению глубоких научных изысканий, имеет широкую эрудицию в области зоотехнической теории и практики хозяйствования в условиях рынка.

По моему мнению, мы можем приобрести нового ученого с огромным научным потенциалом и энтузиазмом в рядах ученых для развития животноводства в Республике Казахстан.

Содержание диссертационной работы полностью отражает тему диссертации, раскрывает сущность исследуемой проблемы и выносимые положения. Выводы соответствуют поставленным задачам. Предложения производству представлены на основе выводов.

Основываясь на вышеизложенном, диссертация Маханбетовой Айжан Бекболатовны в целом имеет характер завершеного исследования и вполне соответствует всем требованиям, предъявляемым к диссертациям PhD (доктора философии) по специальности 6D080200 – «Технология производства продуктов животноводства» и может быть рекомендована к защите.

Доктор биологических наук, профессор,
ФГБНУ ФИЦ ВИЖ им. Л.К. Эрнста
главный научный сотрудник
лаборатории клеточной инженерии

Абилов Ахмедага Имаш оглы

Подпись Абилова А.И.

Ученый секретарь
ФГБНУ ФИЦ ВИЖ им. Л.К. Эрнста

Н.В. Сивкин

26.09.2023 г.

Маханбетова Айжан Бекболатқызының «Етті бағыттағы тұқымдық бұқалардың көбею қабілеттілігіне генетикалық факторлардың әсері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысының 6D080200- «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша PhD (философия докторы) ғылыми дәрежесін алу үшін ғылыми кеңесші

Абилов Ахмедага Имаш оглының

ШКІРІ

Диссертациялық жұмыстың өзектілігі негізделген. Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіп кешенінің маңызды стратегиялық бағыттарының бірі сиыр етін өндіру болып табылады, өйткені дәл осы салада мамандандырылған етті малдан жоғары сапалы шикізат өндіруді қамтамасыз ететін ресурстық әлеует бар.

Қазіргі заманғы мал шаруашылығы жағдайында жануарлардың генетикалық әлеуетін неғұрлым толық ашу арқылы сиыр етін өндіруді арттыру өзекті мәселе болып табылады. Сондықтан бұқалардың шәует өндіруіне әсер ететін генетикалық факторларды зерттеп, бұқалардың ұрпақты болу қабілетін арттыру жолдарын анықтау бұл мәселені шешудің перспективті шешімі болып табылады.

Осыған байланысты, Қазақстанда қолданылатын қазақтың ақбас, геррефорд және абердин-ангус тұқымды бұқаларының көбею қабілетін арттыруға генетикалық факторлардың әсерін ғылыми-практикалық тұрғыдан негіздеуге бағытталған диссертациялық зерттеу өзекті болып табылады және зерттеу ғылыми және практикалық қызығушылық тудырады.

Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Автордың зерттеу жұмысының мақсаты – етті бағыттағы тұқымдық бұқалардың әртүрлі генотиптері бар көбею қабілетіне генетикалық факторлардың әсерін анықтау.

Жұмыстың жаңалығы Scopus деректер базасында индекстелген Brazilian Journal of Biology рейтингтік шетелдік журналында, сондай-ақ Ресей Федерациясының Жоғары аттестаттау комиссиясы (ЖАК) бекіткен журналдарда жариялануымен расталады. Диссертациялық жұмыстың тақырыбы Қазақстан Республикасында жаңа болып табылады, өйткені Қазақстан жағдайында етті бағытындағы әртүрлі генотиптерінің тұқымдық бұқалардың көбею қабілетіне генетикалық факторлардың әсері туралы бұрын зерттеулер жүргізілмеген.

А.Б. Маханбетованың диссертациялық жұмысы ғылымға елеулі үлес қосады, ал оның маңыздылығы кіріспеде, әдебиеттік шолу және зерттеу нәтижелерінде жақсы көрсетілген. Алынған нәтижелер ет өнімділігін арттыруға байланысты жаңа теориялық білім алу және ірі қара малдың бар тұқымын жақсартудың жаңа технологияларын әзірлеу мәселелерін шешуге бағытталған.

Диссертациялық зерттеуді орындау кезінде докторант тәуелсіздік принципін ұстанып, зерттеу жұмыстарын жүргізуге, ПТР әдісі арқылы ірі қара малдың генотиптерін анықтауға, статистикалық мәліметтерді өңдеуге, әдебиеттік шолуды құрастыруға және талдауға, зерттеу нәтижелерін,

қорытындылар жасауға және ғылыми жарияланымдар жазуға тікелей белсенді қатысты. Барлық алынған нәтижелер дәлелденген, сондай-ақ халықаралық журналдар рейтингінде және конференцияларда жеткілікті түрде мақұлданған. Барлығы 9 мақала жарияланды, олардың ішінде: 2-і Ресейдің Жоғары аттестаттау комиссиясында, 1-і Scopus журналында және 5-і ҚР ҒЖБМ ҒЖБССҚК (Қазақстанның Жоғары аттестаттау комиссиясы).

Зерттеу нәтижелері бойынша ұрық өнімділігінде тұқымдық белгілердің бар екендігі анықталды: эякулят көлемі мен жарамсыз (брак) саны бойынша абердин-ангус, ал шоғырлану бойынша - қазақтың ақбас және геррефорд тұқымдасы алдыңғы орында болды. Алынған мұздатылған дозалардың саны бойынша геррефорд бұқаларында артықшылық байқалды.

А.Б. Маханбетова өткізген зерттеу автордың ғылыми талдау әдістерін жеткілікті меңгергенін, терең ғылыми зерттеулер жүргізуге дайындығы жеткілікті жоғары екенін және нарық жағдайында зоотехникалық теория мен басқару тәжірибесі саласында кең эрудициясы бар екенін көрсетеді.

Меніңше, біз Қазақстан Республикасындағы мал шаруашылығын дамыту үшін ғалымдар қатарына орасан зор ғылыми әлеуеті мен ынтасы бар жаңа ғалымды ала аламыз.

Диссертациялық жұмыстың мазмұны диссертация тақырыбын толық көрсетеді, зерттелетін мәселенің мәнін және жасалып жатқан ережелерді ашады. Қорытындылар қойылған мақсаттарға сәйкес келеді. Қорытындылар негізінде өндіріске ұсыныстар берілген.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде, Айжан Бекболатқызы Маханбетованың диссертациясы тұтастай алғанда аяқталған зерттеу сипатына ие және 6D080200 – «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша PhD (философия докторы) диссертацияларына қойылатын барлық талаптарға толық сәйкес келеді және қорғауға ұсынылады.

Биология ғылымдарының докторы, профессор,
Л.К. Эрнст атындағы БМИ ФЗО ФМБҒМ
жасушалық инженерия зертханасының
бас ғылыми қызметкері /Қолы/

Абилов Ахмедага Имаш оглы

А.И. Абиловтың қолы

Л.К. Эрнст атындағы ВИЖ ФЗО ФМБҒУ
Ғылым хатшысы /Қолы/

Н.В. Сивкин

26.09.2023 ж.

/Мөр: Ресейдің Ғылым және Білім министрлігі*Л.К. Эрнст атындағы Бүкілресейлік мал шаруашылығы институты Федералды зерттеу мал шаруашылығы орталығы Федералды мемлекеттік бюджеттік ғылыми мекемесі/